



Ján Berky Mrenica ml.

*1962

Ján Berky Mrenica pochádza zo slávnej hudobníckej rodiny. Korene má v Očovej, ale vyrastal v Bratislave, kam sa presťahovali, keď bol ešte dieťa. Jeho otec, Ján Berky starší, bol významným slovenským huslistom. Pamätník je veľmi hrdý na svoj rómsky pôvod. Podľa jeho slov, rómski muzikanti boli nositeľmi folklóru, čo sa však v súčasnej dobe už, žiaľ, nedá povedať. S rasizmom sa stretol až pri niekoľkých príležitostiach v dospelosti, z jeho pohľadu však nešlo o vážne incidenty. Znáмым sa stal najmä vďaka umeleckej formácii Diabolské husle, ktorej bol súčasťou. Dnes má krásnu rodinu, manželku Vierku, ktorá učí v škôlke, a talentovanú dcéru, ktorá má skôr záujem o spev, než o tvorenie hudby ako takej. Jeho veľkým snom je založenie rádia so štúdiom, z ktorého by sa vysielalo naživo. Chcel by v ňom vytvoriť priestor pre slovenské kapely, ktoré by takouto cestou mohli prezentovať svoju tvorbu.



podcast



príbeh

Aktivita 1

Živá knižnica

Živá knižnica je facilitované stretnutie mladých ľudí s jednotlivcami, ktorí v spoločnosti čelia rôznym predsudkom a vylúčeniu, často aj preto, že väčšinová spoločnosť nemá možnosť týchto ľudí bližšie spoznať. V prípade mladých ľudí ide aj o preberanie správania a myslenia rodičov. V Živej knižnici sa majú možnosť opýtať na konkrétne otázky a vypočuť si názor Živej knihy na jeho/jej situáciu či životnú skúsenosť. Živá knižnica je metóda odbúravania predsudkov a stereotypov, zoznamovania sa s novými pohľadmi na svet okolo nás.

Živé knižnice fungujú presne tak, ako klasická knižnica – čitatelia prídu a požičajú si „Knihu“ na limitovaný čas. Po prečítaní vrátia „Knihu“ späť do knižnice, a keď chcú, môžu si požičať druhú knihu. Ale je tu jeden rozdiel – knihy v Živej knižnici sú ľudské bytosti a s čitateľmi vstupujú do kontaktu cez osobný dialóg. Sú reprezentantmi skupín najčastejšie sa konfrontujúcich s určitými predsudkami a stereotypmi. Často sú oni samotní obeťmi diskriminácie alebo sociálneho vylúčenia. Čitateľom v takejto knižnici môže byť každý, kto je pripravený pýtať sa, počúvať a premýšľať. Knihy v Živej knižnici môžu nielen hovoriť o sebe, ale dokážu aj odpovedať na otázky čitateľov, vzdelávať. Najmä tých, ktorí majú pocit, že ich „zakotvené“ predstavy a riešenia problémov sú skutočne tie správne a žiadne iné riešenie neexistuje.

Inovatívny projekt Živých knižníc je priestorom na vytvorenie konštruktívneho dialógu s ľuďmi, ktorí sa v bežnej realite nemajú príležitosť stretnúť a porozprávať. Cieľom takejto knižnice je poukázať na existenciu (a neoprávnenosť) mnohých predsudkov a stereotypov v spoločnosti o určitej skupine obyvateľov alebo životnej situácii, ktorú zažívajú. Živé knižnice sú nástrojom, ktorý privádza ľudí k sebe bližšie, učí rešpektovať ľudskú dôstojnosť a individualitu.

Cieľová skupina: stredná škola

Téma: osobné vzory, hodnoty, predsudky, stereotypy, xenofóbia, migrácia

Cieľ: Spoznávanie inakosti. Predchádzanie sociálnemu vylúčeniu. Odstraňovanie strachu z neznámeho, predchádzanie predsudkom a stereotypom. Napomáhanie utváraniu hodnotovej orientácie žiakov. Osobné spoznávanie neznámeho, utváranie pozitívnych vzorov.

Pomôcky: živé knihy, stoličky, stoly, popisy živých kníh, časomiera, čitateľský preukaz, flipchart

Postup

- Vyhľadáme v našom okolí ľudí, ktorí by mohli byť pre žiakov zaujímaví, atraktívni, inšpiratívni, prežili počas svojho života niečo zaujímavé, mohli by byť pre nich vzorom.
- Pozveme ich na plánované podujatie, upozorníme ich na pravidlá výpožičky (limit 15 minút na jednu výpožičku, krátke prerozprávanie príbehu knihou, otázky detí, vystriedanie čitateľov kníh).
- Vopred pripravíme miestnosť, vytvoríme kútiky zo stolov a okolo rozostavaných stoličiek, na ktorých budú sedieť živé knihy a čitatelia (max. 4 deti).
- Rozdelíme žiakov na 4-členné skupiny.
- Postupne v 15-minútových intervaloch striedame čitateľov pri čítaní kníh.
- Na boku miestnosti máme pripravený flipchart, na ktorý deti zaznamenávajú svoje postrehy, odkazy a posolstvá pre „knihy“.
- Po poslednej výpožičke vedieme diskusiu so žiakmi o jednotlivých „knihách“. Pobádame ich, aby sa s ostatnými podelili o to, čo im prinieslo „čítanie“ tej ktorej „knihy“. Môžu sa pokúsiť rekapitulovať, aké hodnoty jednotlivé príbehy predstavujú, čo si na jednotlivých osobnostiach vážia, v čom sú pre nich inšpiratívne.
- Na záver sformulujú odkaz, ktorý si z tohto podujatia odnášajú.

Alternatíva:

Žiaci prinesú príbehy rôznych ľudí, ktoré odprezentujú. Jednotlivo prednesú zásadné informácie, poznatky, odkazy z daného príbehu. Následne vedú diskusiu.

Aktivita 2

Akí sú skutočne Rómovia?

Cieľová skupina: základná škola, stredná škola

Téma: Rómovia a ich kultúra, predsudky a stereotypy, inakosť a odlišnosť

Cieľ: Predchádzanie netolerancii, xenofóbie. Spoznávanie najvýznamnejšej slovenskej minority.

Výchova k tolerancii, predchádzanie mýtom, zmierňovanie predsudkov.

Postup

- Zvolíme si postup realizácie aktivity. Buď sa najskôr oboznámime s príbehom, alebo najskôr zrealizujeme aktivitu a následne predstavíme žiakom príbeh.
- Vedeíme s triedou diskusiu, pýtame sa nasledujúce otázky:
 - Kto sú vlastne Rómovia?
 - Sú národnosťou alebo etnickou skupinou?
 - Čo o nich vedia nerómovia? Čo o nich viete vy?
 - Aké sú na Slovensku vzťahy medzi Rómami a ostatnými obyvateľmi?
 - Súhlasíte s výrokom: „Aký národ, takí Cigáni?“
 - Ako vyzerá bežný deň Rómov?
 - Poznáš nejakého Róma?
 - Máš kamaráta, kamarátku Róma, Rómku?
 - Poznáš nejakých umelcov Rómov? Čo si o nich myslíš?
 - Čo sa ti páči na rómskej hudbe?
 - Chceš sa odlišovať od druhých? Ak áno, prečo a čím?
- Po tejto aktivite zadáme žiakom domácu úlohu. Môžeme dať na výber z aktivít ponúknutých nižšie.
- Námety na zadania na domácu úlohu:
 - Nájdite a nakreslite rómsku vlajku, vyhľadajte slová rómskej hymny.
 - Vyhľadajte na internete, v odborných publikáciách, informácie o rómskych osobnostiach v oblasti hudby, literatúry, športu atď., spracujte referát (prezentáciu) a predstavte spolužiakom.
 - Vyhľadajte, aké rómske periodiká sú vydávané na Slovensku.
 - Zistite, aké rómske priezviská sa vyskytujú vo vašom okolí.
 - Vyhľadajte tradičné rómske recepty.
- Zadáme časový limit na spracovanie vlastných projektov zadaných na domácu úlohu.
- Po stanovenom čase vyzveme žiakov na prezentáciu výsledkov ich práce.
- Diskutujeme o vypracovaných zadaniach. Zisťujeme, čo sa dozvedeli o rómskej komunite, čo ich prekvapilo, ako budú v budúcnosti pracovať so získanými informáciami.

Aktivita 3

Rómske porekadlá

Téma: rómske hodnoty, názory, ich vyjadrenie v slovesnosti a jazyku

Cieľ: Spoznať odlišnú kultúru prostredníctvom prísloví a porekadiel. Spoznať cez ne hodnoty, ktoré rómske etnikum uznáva, porovnávať s hodnotami väčšinovej spoločnosti. Hľadať odlišnosti i podobnosti. Skracovať pomyselnú vzdialenosť medzi dvoma kultúrami, akceptovať a tolerovať odlišnosť.

Pomôcky: texty s porekadlami

Postup

- Rozdelíme študentov do skupín.
- Zadáme v skupinách úlohu pokúsiť sa priradiť k uvedenému rómskemu porekadlu hodnotu, ktorú reprezentuje, a zdôvodniť, prečo to práve takto chápu.
- Ďalšou úlohou môže byť nájsť obdobné slovenské porekadlá.

**Načo je človeku bohatstvo, keď mu chýba zdravie.*

**Nie sú deti, nie je šťastie.*

**Bud' vďačný každému, kto ťa niečo naučil.*

**Šťastný človek, ktorý má dobrých príbuzných.*

**Lepšie je, keď ťa morí práca, akoby ťa moril hlad.*

**Ak si ma niekto chce uctiť, nech si ma uctí ako Róma.*

**Peniaze otvárajú svet.*

**Hľadaj Boha a nájdeš všetko.*

**Nie som bohatý tým, čo som nazhromaždil, ale čo som rozdal.*

**Ak mi budú vnucovať dobro, neverím, že je dobré.*

**Hovno neutajíš, aj keď ho prikryješ cylindrom.*

**Svojím hnevom trestáš sám seba.*

**Gadžo musí jesť rovnakých chlieb ako Róm.*

**Čierny i biely má červenú krv.*

**Ani palicou do vody dieru neurobiš.*

**Nehľad' na to, akú má kto kožu, ale aké má srdce.*

**Vzdáš úctu, dostane sa ti úcty.*

**Počúvaj svojich rodičov, pretože zjedli viacej chleba ako ty.*

**Ako sa žije, tak sa umiera.*

**Ak máš rád svoju ženu, máš rád aj jej matku.*

**Nehľadaj Boha vonku, hľadaj ho vo svojom srdci.*

**Zle je tomu, kto je chudobný, ešte horšie tomu, kto je sám.*

**Ak sa vnucuje človeku dobro násilím, neverí, že je to dobro.*

** Moje miesto je tam, kde sú moji ľudia.*

- Žiaci prezentujú svoje zistenia. Vedeeme s nimi diskusiu o hodnotách Rómov, čo nimi vyjadrujú, aký majú vzťah k svetu a ľuďom. Rozprávame sa o príkladoch zo života, literatúry, umenia, ako vyjadrujú svoje vnímanie sveta.
- Pokúšame sa spoločne nájsť zistenia, ktoré by pre nás mohli byť inšpiratívne, obohatiť naše vnímanie sveta.
- Po aktivitách môžeme žiakom položiť nasledujúce otázky a následne diskutovať:
 - Čo sa zmenilo v твоjich predstavách po čítaní príbehu, účasti na aktivitách?
 - V čom sa odlišuje predstaviteľ príbehu od ostatných ľudí? Postrehol/postrešla si nejakú odlišnosť? Akú?
 - Čo bolo pre teba v príbehu najsilnejším momentom?
 - Je niečo, čomu si v príbehu nerozumel/a?
 - Čo nové si sa dozvedel/a?
 - Uveď čo najviac návrhov, ako by si Rómovia vlastným pričinením mohli zlepšiť podmienky života na Slovensku.
 - Čo môžeš ty urobiť pre to, aby sa zlepšila situácia Rómov na Slovensku?